

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах війни сільськогосподарський сектор виступає одним із ключових елементів як продовольчої безпеки, так і економічної стійкості України. Воєнні дії супроводжуються руйнуванням інфраструктури, логістичних каналів і створюють значну невизначеність для інвестування, особливо в аграрному секторі, що традиційно вважається високоризиковим. Дослідження є актуальним, адже ефективне впровадження інвестиційних стратегій в агропромисловому секторі може не лише зміцнити економічний потенціал держави, а й сприяти сталому соціальному розвитку сільських громад. [1].

Аналізуючи динаміку інвестицій агропромислового сектору України (рис. 1), можна зробити висновок про нестабільність, але і про загальну тенденцію до зростання обсягу капітальних інвестицій за період 2020-2024 рр. У 2022 і 2023 роках спостерігається «інвестиційна пауза», викликана невизначеністю безпекової ситуації, обмеженням доступу до зовнішніх ринків капіталу і складністю фінансування проєктів, однак вже у 2024 р. фіксується різке відновлення інвестиційної активності (зростання на 35,2% порівняно з 2023 роком). Такий стрибок можна інтерпретувати як ознаку адаптації сільськогосподарських підприємств до умов воєнного стану та поступового відновлення інвестиційної довіри.

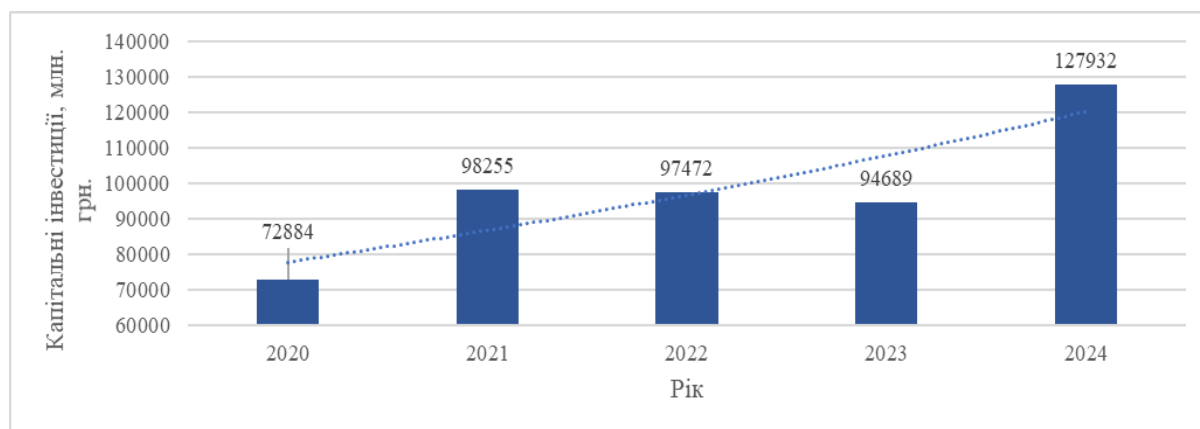

Рис. 1 – Динаміка капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств України за 2020-2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Аналізуючи джерела фінансування капітальних інвестицій в аграрному секторі, можна виділити домінуючий – власні кошти, тому коли під час кризи власний капітал скорочується, відбувається замороження або повна зупинка інвестицій. Унаслідок відсутності накопичень для продовження самостійного фінансування великих інвестицій підприємства стикаються із залежністю від кредитів, хронічним відкладенням проєктів. При цьому кредитно-фінансовий сектор, так само як і іноземні інвестори, демонструють низьку зацікавленість у фінансуванні інвестиційних проєктів у сільськогосподарському виробництві (приблизно 11% та 5% відповідно), що зумовлено несприятливим інвестиційним кліматом у галузі. [3-4].

Закономірно, що в таких обставинах аграрний бізнес ставить у пріоритет проєкти, які забезпечують швидке повернення інвестицій або значну додану вартість у короткій перспективі (наприклад, модернізація обладнання, перехід на більш ефективні технології, скорочення логістичних витрат). Натомість проєкти з будівництва або реконструкції елеваторних комплексів, зерносховищ, переробних заводів, розвитку меліораційних мереж, що переважали у мирні часи, є рідкістю навіть на географічно віддаленому від лінії фронту заході України.

Важливу роль починають відігравати і інструменти страхування, мало популярні в аграрному секторі до війни через високу вартість полісів і недовіру до страхових компаній. Військові ризики підштовхнули аграріїв до розвитку фінансової грамотності, а також участі в державних програмах компенсацій за пошкоджене майно.

Передумовами ситуації, що склалася, є недостатня регулююча підтримка з боку держави і відсутність відповідного інвестиційного клімату. Серед напрямів удосконалення державної політики, спрямованої на підтримку інвестицій в аграрному секторі, можна виділити:

1. розширення пільгового кредитування аграрним підприємствам із частковою компенсацією відсоткової ставки (наразі вартість кредитів часто перевищує 18-22% річних);

2. швидка адаптація законодавства до стандартів ЄС, а після – його стабільність (фіксація податкових правил дала би змогу інвесторам планувати на довший період у майбутньому);

3. впровадження систем контролю для відповідності якості вітчизняної продукції якості європейської (потенційне розширення ринків збуту і залучення іноземних інвесторів);

4. законодавчі та інституційні кроки зі стимулювання використання страхових інструментів (розробити стандартизовані страхові продукти, оновити ЗУ «Про страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», зробити механізм прозорим).

Змін зазнала і фінансова модель інвестиційного проєкту, до основних показників якої (IRR – внутрішня норма дохідності, NPV – чисту теперішню вартість, строк окупності) тепер додаються доповнення на ризик руйнування активів, зміни вартості капіталу, зростання вартості ресурсів, можливі втрати через логістичні порушення.

Лише чітке окреслення пріоритетних напрямів і механізмів адаптації державної політики у сфері інвестиційної діяльності в умовах воєнного часу дозволить ефективно, як у кількісному, так і у якісному вимірі, активізувати інвестиційні потоки, забезпечити мобілізацію людських, фінансових і матеріальних ресурсів, що стане основою гарантування продовольчої безпеки не лише України, а й світової спільноти.

Перелік посилань:

1. Тетью А.П. Аналіз сучасного стану інвестиційної діяльності агропромислових підприємств України / А.П. Тетью // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2025. – № 1 (77). – С. 71-79. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2025/No1/71.pdf>

2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за видами економічної діяльності / Держстат України Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_df_ved/arh_kin_df_ved_21_u.htm

3. Негода Ю. В. Оцінка фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. / Економіка та суспільство. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6417/6357>

4. Попова О. П. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві в сучасних умовах / Економіка та суспільство. / Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2773>